

Stanice na křižovatce *aneb* Etika kontra úřad

Někdy v roce 1983 jsem se poprvé setkal s paní Věrou Příbylovou. Starala se tenkrát o pár pochroumaných dravců a sov v jednom domku se zahradou v Unhošti a chtěla tento svůj altruistický zájem legalizovat. Zašla proto na Středočeské středisko státní památkové péče, kde jsem pracoval jako zoolog a vedoucí oddělení péče o chráněná území. Od té doby se datuje spolupráce státní ochrany přírody se Stanicí pro hendikepované živočichy v Praze. Když jsem totiž shledal, že šlechtný zájem o záchranu zvířat, které člověk nějak zmrzačil, je v případě paní Příbylové doplněn odbornými znalostmi, dovednostmi a zkušeností, nestálo nic v cestě tomu, aby zoolog tehdejšího Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody Dr. Kamil Sedláček doporučil vedení svého ústavu a ministerstvu kultury pro chovy paní Příbylové statut záchrané stanice pro hendikepované chráněné živočichy.

Stanice od té doby fungovala postupně na více místech. Po Unhošti se ocitla v Prostřední Lhotě na chatě rodičů paní Příbylové, později na zahradě a na půdě jejich domku v Dolních Břežanech. Tam bohužel došlo k prvnímu a jedinému kolapsu tohoto zařízení, který je dnes zneuzíván každým, kdo chce jeho funkci nějak zpochybnit. Co se vlastně stalo? Osoba, které paní Příbylová důvěřovala a svěřila jí péči o zvířata na dobu své nepřítomnosti, selhala. Výsledkem byl jeden úhyn a zbytečné strádání těch chovanců, kteří to přečkali. Od té doby se paní Věra spoléhala už jen na sebe a nic podobného se nestalo, ale stín této události přetrvává a bývá i záměrně přizíván.

Naposledy se stanice usídlila v prostorách Městské stanice mladých přírodovědců na Smíchově. Zde se započal její osud, o němž vlastně cítím nutkavou potřebu napsat.

Na Smíchově začalo vše fungovat téměř vzorově. Paní Příbylová založila již v roce 1988 ZO ČSOP s náplní činnosti péče o hendikepované živočichy a stanici, takže získala několik dalších osob na zástup, což je v případě péče o zvířata ve větším počtu nezbytností. Finanční zajištění, které vedle potravy a výdajů na údržbu ubikací představuje i nevelký plat pro dva chovatele, získala a dosud získává od MZP ČR, OÚ Praha - západ a od sponzorů.

Vedení Stanice mladých přírodovědců si v té době na spolupráci se stanicí paní Příbylové dosti zakládalo. O umístění stanice pro hendikepované živočichy do prostor Stani-

ce mladých přírodovědců bylo rozhodnuto v červnu 1991 a hendikepovaným živočichům byla na dobu 5 let propůjčena část místních staveb a voliér, dosud prázdných a rozbitých.

Rozvíjela se spolupráce s postiženými dětmi, které chodily do stanice kamarádit s ptáky a zvířaty, které postihl podobný osud. Stanice pro hendikepované živočichy si mohla dovolit angažovat a zaplatit „svého“ veterináře, kterým se stal MVDr. Luboš Kučera. O stanici a jejím poslání se zvolna rozšířila povědomost mezi lidmi, takže postižených tvorů přibývalo; něco se dalo „spravit“ a vypustit, jako většina mláďat poštolek či městských synantropních ptáků, část však zůstávala s doživotním údělem nelétajícího nebo kulhajícího chovance ve voliérě. Přítel paní Příbylové, profesionální řidič, zajišťoval dopravu zvířat v těch případech, kdy nálezece nemohl živočicha do stanice doručit sám. Za dobu existence stanice jí prošlo cca 900 ptáků, 150 savců, z toho se mohlo vrátit do volnosti asi 60 % ptáků a 90 % savců (zastoupených především ježky). Z počtu přijatých zvířat tvoří trvale hendikepovaní jedinci asi čtvrtinu případů. Postupně se zde začala objevovat i exotická zvířata, tvorové, jejichž chov si majitelé

představovali jinak a nakonec ho nevládli, nebo vysloužilci ze zoologických zahrad, kteří se pro své stáří nebo defekt nehodili pro expoziční účely. Zde našli nový domov a přiměřenou péči. Situace se začala vyvíjet směrem k ideálnímu typu zařízení s tímto posláním. Netrvala však bohužel dlouho.

Stanice mladých přírodovědců časem změnila vedení a tím se její vztah k hendikepovaným živočichům a paní Příbylové radikálně změnil. Lze pochopit, že do koncepce nového vedoucího azyl pro zmrzačené dravce asi nezapadal, a také lze pochopit, že se proto snažil zbavit dřívě sjednaného souputnictví se stanicí pro hendikepované živočichy. Bohužel k tomu nedocházelo zcela korektním způsobem. Metody likvidace biologického odpadu, které stanice mladých přírodovědců praktikovala léta (a stále je praktikuje) a které paní Příbylová pouze převzala, se náhle staly předmětem stížností u hygieniků (samozřejmě jen v jejím případě a nevztahovaly se na Stanici mladých přírodovědců). Nejrůznější kontroly, zjevně vyžádané, se střídaly jedna za druhou. Kupodivu nic závažného nenašly a tak bylo nutno sáhnout k jinému řešení. Lhůta sjednaná s dřívějším vedením totiž vyprší až 31. května 1996.

Paní Příbylovou a její početné svěřence se nedařilo vypudit, neměla totiž kam se s nimi uchýlit, i když by si to velmi přála a měla rozjednáno několik možností. Také se domnívala (stejně jako autor tohoto článku), že záchraně nešťastníků, které jiní lidé zmrzačili, přináší víc než běžnou a únosnou oběť a že by se mohli angažovat i jiní. Například hlavní město Praha či Středočeský kraj, pro které fungovala jako v podstatě jediná stanice tohoto druhu, odmyslíme-li si specializované pražské stanice a útulky pro ježky.

V září 1995 proběhl soud, vyvolaný stížností Stanice mladých přírodovědců; verdikt pro paní Příbylovou, její spolupracovníky a stádečko chlupatých a opeřených nešťastníků byl, že má opustit prostory stanice do 31. ledna 1996. Začalo usilovné, leč zatím bezvýsledné hledání náhradních prostor. Jenže jak má někdo lítat po úřadech a institucích nebo dokonce po terénu a shánět azyl, když je celodenně vytížen péčí o své svěřence? Pomáhají známí a přátelé, zatím bez valných výsledků.

Tím, jak se zdá, by mohlo být úsilí Městské stanice mladých přírodovědců o vypuzení útulku hendikepovaných zvířat završeno. Bohužel, zřejmě i to bylo málo.

Jednoho podzimního večera

Crkavec velký

Foto: L. Hauser

U mne zazvonil telefon. Rozrušená paní Příbylová mi sdělovala, že je předvolána na nějaké sezení na magistrát a prosila mne, zda bych tam nešel s ní jako dřívější kolega a vlastně reprezentant jejího nadřízeného státního orgánu, Středočeského střediska. Nemohl jsem odmítnout a stal jsem se tak svědkem zajímavého, i když pro mne poněkud šokujícího, „přeličení“, které proběhlo 10. října 1995 na Rásovoce.

Označení „přeličení“ přesně vystihuje, oč tam šlo. Od dob, kdy jsem se zúčastňoval za ochranu přírody jednání s arrogantními totalitními technokraty jsem vlastně nic podobného nezažil. Jednáni řídila energická mladá světlolvasá úřednice, která suverénně vyvolávala účastníky, „svědky“, kteří měli vršit jedno „obvinění“ za druhým, a komisně přerušovala názory a posudky, které hodnotily činnost stanice pro hendikepované živočichy pozitivně. Druhá, tmavolvasá pracovnice se sice chovala lidštěji, ale její postoj byl stejný: ano, ale... vadí to, to a ono. Komu vlastně?

Jak může vadit to, co dělá jeden, a v případě druhého to samé nevadí? Jak to, že v případě Stanice mladých přírodovědců nevadí uhynulá jehňata v popelnici, ale tamtéž nepřipustně vadí zbytky potravy, konkrétně kuřecích hlav (podobné kuchyňskému odpadu z masa) v případě stanice pro hendikepované živočichy? Jak to, že nikomu nevadí, když děti ve stanici přicházejí do kontaktu s koňským hnojem a pařeništní zeminou z něj, tedy potenciálním zdrojem tetanu, ale vadí, že labutě a kulhavý pštros emu kájejí ve svém výběhu?

Od pohledu slušný veterinář, starý pán, o němž mi později paní Příbylová řekla, že je vynikající chirurg a že zachránil řadu zvířat, je vyvolán a deklamu-

je několik drobných závad, zjištěných při jedné z kontrol. Je mu očividně trapné a končí svůj projev se zjevným pocitem úlevy. Zástupkyně hygieny jen stručně opakuje jeho hlavní teze, také zřejmě s nepříjemným pocitem. Veterinář stanice, paní Příbylová, která chce některé věci uvést na pravou míru nebo vysvětlit, a já, který se domáhám možnosti říci vůbec něco o poslání a významu podobných stanic a o problematice „trápení zvířat“, jsme okřikováni jako vyrušující školáci. Úřad doporučuje umísťovat hendikepované živočichy do pražské ZOO, kde pomalu není prostor pro nutnou karanténu vlastních zvířat. Jistě, o zmračené ptáky je možno se „postarat“ také pomocí thiopentalu; sejdou ze světa i z očí a vše bude v pořádku, nic se vlastně nestalo, umírají i lidé, že. Ze všeho číši odtažitý nezájem, snaha stanici obvinít, odsoudit a zlikvidovat. Je to zvláštní, protože znám osobně zakladatele nově vzniklých stanic, požívající veškeré podpory příslušných „radních“, a jiné radní jinde, kteří se snaží z prostředků okresu či města podobné stanice zřizovat. V Praze stanice existuje a funguje řadu let a potřebuje pouze „nechat žít“. (vděčnost si paní Příbylová dávno odvykla očekávat od někoho jiného než od zachráněných zvířat); i to je však asi příliš mnoho v tomto konkrétním případě.

Dovedl bych pochopit, že magistrát nemá prostředky na podobné zařízení a že jej tedy nemůže provozovat ani pro něj zajišťovat náhradní umístění. Bylo by jistě čestné (promiňte to staromódní a téměř vymizelé slovo) říci to na rovinu. Řešit to formou „procesu“ bylo trapné skoro pro všechny kromě zástupců magistrátu. Dělat z člověka, obětavě sloužícího dobře a poctivé věci, div ne zločince se mi přičí víc, než papír dokáže unést. Za ne-

přípustnou však považuji snahu převrátit záchranu lidmi zmračených živočichů a péči o ně na „týrání zvířat“. Tohle nesmyslné nařčení na „procesu“ také padlo. Kdo se to proboha cítí povolán rozhodovat o životě a smrti obětí lidské zvěle či bezohlednosti, kdo tak dobře rozumí chování živočichů, že si je tak jist jejich „utrpením“ po té, co jejich skutečné strádání skončilo a oni vyléčení mohou dál žít v prostorách stanice? Pokud jde o mne, který se stále cítím spoluzodpovědným za stanici, stejně jako v době své práce ve Středočeském středisku, a často ji navštěvuji, o trpících tvorech zde nic nevím. Vždy jsem zde zastihl jen spokojené a syté káňe, poštolky, pochopy, havrany a jiné ptáky, kteří se dávno smířili s tím, že nelétají, a spokojeně a svorně se slunili, koupali nebo pospávali ve svých voliérách. Nechtěl by ten vševědoucí arbit také utrácet děti po obrně nebo lidi, kteří přišli o nohu či o zrak? Jsem přesvědčen, že podobný hendikep vadí člověku nesrovnatelně víc než kterémukoliv ptákově. Může být něco zlovlnějšího než sofisticky dokazovat šlechetnému člověku, že dobro, které koná, je vlastně zlem?

Téměř na závěr se sluší upozornit, že přes skutečnost, že stanice od začátku fungovala jako zařízení spadající pod centra státní ochrany přírody a byla jimi zaštiťována, svolavatel „procesu“ (pardon, jednání) nikoho z těchto institucí nepozval. Ani ministerstvo, ani Česká agentura ochrany přírody se o tom vůbec nedozvěděli, a zástupci České inspekce životního prostředí a moje maličkost se dostavili na žádost paní Příbylové. Zřejmě svolavatel správně tušil, že by tím vznikl nežádoucí dialog, který by mohl ohrozit kýžený výsledek jednání, a to by do jeho současné koncepce demokratického přístupu asi nebylo to „pravé ořechové“.

Dal jsem si dva měsíce odklad, než jsem se rozhodl zveřejnit tuto zkušenost, v prvé řadě z obavy, aby moje příliš čerstvé zážitky nevyvolaly příliš jednostranné, neadekvátní či unáhlené reakce a soudy, které by mohly ohrozit snahu o pravdivost a objektivitu. I dnes, začátkem nového roku, však ve mně z toho všeho zůstává pocit, z kterého mi je na zvracení. Kam zmizely humanistické a kulturní trendy, projevující se ještě před pár lety? Kde zůstala demokratická pravidla, fair play, proklamace o vstupu do Evropy a o právech zvířat? Ne, není asi dobře se moc ptát - jen snad ještě poslední otázku: Do které balkánské jeskyně jsme se to, pro všechno na světě, dostali?

Tímto se tedy ochránářské veřejnosti dává na vědomost, že pražská a středočeská stanice pro hendikepované živočichy je před osudným (a současně i ostudným) mezníkem své existence. Provizorně snad přesídí někde k Unhošti, kde se ovšem teprve musí narychlo budovat provizorní ubikace pro zvířata. Jejich vyléčení a záchrana stály množství úsilí a obětí; kam se nyní podějí?

Pavel PECINA

